

ARACI
KURULUŞLARIN
FAALİYETLERİ

Aracı Kuruluşların Faaliyetleri

2011 yılında 87 aracı kurum ve 39 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur.

“Aracı kuruluş” terimi, sermaye piyasasında faaliyette bulunmak üzere yetki belgesi almış olan banka, aracı kurum ve vadeli işlemler aracılık şirketlerini (VİAŞ) ifade etmektedir.

2011 yılında 86 aracı kurum, 1 vadeli işlemler aracılık şirketi ve 39 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur. Diğer bir deyişle, hisse senedi, sabit getirili menkul kıymetler (SGMK), vadeli işlem veya kaldıraçlı alım-satım faaliyetlerinde bulunan toplam 126 kuruluş vardır. Faaliyeti geçici olarak durdurulmuş ya da sadece sabit getirili menkul tescil işlemi gerçekleştiren aracı kurum ve bankalar bu rakamların dışında tutulmuştur. Bununla birlikte, toplam işlem hacimlerinin yer aldığı bölümlerde söz konusu kurumların işlemleri göz önüne alınmıştır.

Bankalar faaliyet alanlarına göre, “Ticari Banka” ve “Kalkınma ve Yatırım Bankası” olarak gruplandırılmaktadır. Vadeli işlemler aracılık şirketinin de dahil olduğu aracı kurumlar ise kökenlerine göre iki başlık altında sınıflandırılmıştır. Ortaklık yapısında Türkiye’de faaliyet gösteren bir bankanın dolaylı ya da doğrudan %50’den fazla payı bulunan aracı kurumlar “Banka Kökenli”, diğer kurumlar ise “Banka Kökenli Olmayan” olarak ikiye ayrılmıştır.

Türüne Göre Faaliyette Olan Aracı Kuruluşlar		
	2010	2011
Banka	40	39
Ticari Banka	29	28
Kalkınma ve Yatırım Bankası	11	11
Aracı Kurum	86	87
Banka Kökenli	27	25
Banka Kökenli Olmayan	59	62
Toplam	126	126

Kaynak: TBB, TSPAKB

Yıl içerisinde Fortis Bank ve TEB’in birleşmesiyle, 2011 yılında faaliyet gösteren banka sayısı 1 azalarak 39 olmuştur.

2011 yılında faaliyet gösteren aracı kurum sayısı ise 1 adet artarak 87 olmuştur. 2010’da sermaye piyasası faaliyeti olan 1 aracı kurum 2011 yılında kapanırken, 2 aracı kurum da birleşme kararı almıştır. Öte yandan 2010 yılında faaliyet göstermeyen 3 aracı kurum da 2011’de sermaye piyasası işlemi gerçekleştirmeye başlamıştır.

Aracı kurumların ortaklık yapısında karşılaştırılan yıllar arasında önemli bir değişiklik olmamış, 2011 yılında 62 yerli özel, 3 de kamu kökenli aracı kurum faaliyet göstermiştir. 2010 yılında

faaliyeti geçici olarak durdurulan bir aracı kurumun 2011 yılında yabancı bir şirket tarafından satın alınıp tekrar faaliyete geçmesiyle birlikte, ortaklık yapısında yabancı sermayenin oranı %50'nin üzerinde olan aracı kurum sayısı 22'ye çıkmıştır.

	2010		2011	
	Banka	Aracı Kurum	Banka	Aracı Kurum
Özel	34	83	33	84
Yabancı	19	21	18	22
Yerli	15	62	15	62
Kamu	6	3	6	3
TMSF	1	0	1	0
Kamu	5	3	5	3
Genel Toplam	40	86	39	87

Kaynak: TBB, TSPAKB

Aracı kurumların faaliyet alanları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesine tabi iken, diğer faaliyetler yetki belgesine tabidir. Bu tablodaki aracı kurum sayıları, faaliyeti geçici olarak durdurulan kurumları da içerdiğinden, daha önce belirtilen kurum sayısından daha yüksektir.

	2010		2011	
	2010	2011	2010	2011
Alım-Satım Aracılık	103	101	103	101
Türev Araçların Alım Satımına Aracılık	79	81	79	81
Yatırım Danışmanlığı	57	57	57	57
Halka Arza Aracılık	53	55	53	55
Repo/Ters Repo İşlemleri	54	52	54	52
Portföy Yönetimi	49	49	49	49
Kaldıraçlı Alım-Satım İşlemleri (Geçici)	-	7	-	7
Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri	99	95	99	95

Kaynak: SPK

Bilindiği üzere ilgili düzenlemeler uyarınca aracı kurumlar İMKB'deki tüm piyasalarda işlem yapmaya yetkilidir. Ayrıca, VOB'da da işlem yapabilmektedir. Vadeli işlemler aracılık şirketleri ise aracı kurum statüsünde olmalarına rağmen, yalnızca VOB'da işlem yapabilmektedir. Bankaların ise İMKB'de yalnızca tahvil-bono piyasasında ve VOB'da işlem yapma imkanı bulunmaktadır.

2011 yılında, 1 aracı kurumun kapanması ve diğer 2 aracı kurumun da birleşmesi nedeniyle yıl sonu itibarıyla alım-satım aracılık yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı 101'e gerilemiştir. Öte yandan, yukarıda bahsi geçen 2 aracı kurumun kapanması ile türev işlem yetki belgeleri de iptal olmuş, 2011 yılında 4 aracı kurum bu yetki belgesini ilk defa almıştır. Böylece, türev işlemlerine aracılık yapmaya yetkili aracı kurum sayısı 81'e çıkmıştır. Bununla birlikte, ilerleyen bölümlerde de

değınileceği üzere 81 aracı kurumun türev işlem yetki belgesi olsa da, 2011 yılında işlem yapan aracı kurum sayısı 72'dir.

Son iki yılda halka arz piyasasındaki canlanmaya paralel olarak halka arza aracılık yetki belgesi olan kurum sayısı 2 artarak 55'e çıkmıştır.

Yatırım danışmanlığı ve portföy yönetimine yetkili aracı kurum sayısında değişiklik olmamış, sırasıyla 57 ve 49'da kalmıştır. 2011 sonu itibariyle 62 aracı kurum bu yetki belgelerinden en az birine sahiptir.

Bilindiği üzere, Ağustos 2011 itibariyle kaldıraçlı alım-satım işlemlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi Sermaye Piyasası Kuruluna verilmiştir. Bu kapsamda 2011 yılı içerisinde 7 aracı kuruma kaldıraçlı işlemleri yapması konusunda geçici yetki verilmiştir.

Hisse Senetleri

Bu bölümde sunulan hisse senedi işlem hacmi, aracı kurumların ulusal pazar, kurumsal ürünler pazarı, ikinci ulusal pazar, gözaltı pazarı, özel emirler ve toptan satışlar pazarı ile gelişen işletmeler piyasasındaki işlemlerinin toplamını göstermektedir. Varant işlemleri söz konusu verilere dahil edilmemiştir. Tablodaki veriler aracı kurumların alış ve satış işlemlerinin toplamını ifade ettiği için İMKB işlem hacminin iki katına denk gelmektedir.

2011 yılında aracı kurumlar 1,4 trilyon TL'lik hisse senedi işlemi yapmıştır.

Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi			
	2010	2011	Değişim
Milyar TL	1,270	1,381	8.7%
Milyar \$	851	842	-1.0%

Kaynak: İMKB

2011 yılında hisse senetleri piyasasında faaliyet gösteren 86 aracı kurumun işlem hacmi %9 artarak 1,4 trilyon TL'ye yükselmiştir. Doların yıl içerisinde değer kazanması nedeniyle, işlem hacmi dolar bazında %1 azalmış, 842 milyar \$ olmuştur.

Niteliklerine Göre Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Türüne Göre		
Banka Kökenli	56.0%	54.6%
Banka Kökenli Olmayan	44.0%	45.4%
Ortaklık Yapısına Göre		
Kamu	3.3%	3.4%
Yabancı	24.4%	26.7%
Yerli Özel	72.3%	69.9%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Hisse senedi işlemlerinin %55'ini, sayıları daha az olmasına rağmen, banka kökenli aracı kurumlar yaratmıştır.

Ortaklık yapısına bakıldığında ise, yabancı kökenli aracı kurumların paylarını 2 puan artırarak %27'ye çıkardıkları görülmektedir. Bu durumda, 2011 yılında yerli özel bir aracı kurumda yabancı ortağın payını artırmasıyla, bu kurumun "yabancı" kategorisine girmesi etkili olmuştur. İleride de değinileceği gibi yabancı kökenli aracı kurumlar, yabancı yatırımcı işlemlerinin önemli bir bölümüne aracılık etmektedir. 62 yerli özel aracı kurumun payında ufak bir gerileme yaşansa da, bu kurumlar %70 pay ile hisse senedi işlemlerinin önemli bir kısmını yaratmıştır.

Faaliyette olan 3 kamu kökenli aracı kurumun toplam hisse senedi işlemlerindeki payı %3'te kalmıştır.

Toplam Hisse Senedi İşlem Hacmi Sıralaması (2011)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	26.9%	26.9%
6-10	16.8%	43.7%
11-20	22.1%	65.8%
21-50	28.2%	94.0%
51-86	6.0%	100.0%

Kaynak: İMKB

2011 yılında aracı kurumların hisse senedi işlem hacmi sıralamasında bir önceki yıla göre önemli bir değişiklik olmamış, ilk 5 aracı kurum toplam işlem hacminin %27'sini üretmiştir. Bu aracı kurumların hepsi banka kökenli olup, 2 tanesi yabancı sınıflandırmasına da girmektedir.

Sıralamaya göre ilk 20 aracı kurum hisse senedi işlemlerinin %66'sını gerçekleştirmiştir. Bu grupta yer alan 5 yabancı sermayeli aracı kurum toplam işlem hacminin %13'ünü oluşturmuştur. Son grupta yer alan 36 aracı kurum ise toplam işlem hacminin yalnızca %6'sını üretmiştir.

Aracı kurumların hisse senedi işlem hacminin hangi tip yatırımcılar tarafından gerçekleştirildiği ve kurumların hangi departmanları aracılığı ile işlemlerini yaptıklarına ilişkin veriler Birliğimizce derlenmektedir. Bu bölümde, 2011 sonu itibariyle hisse senedi piyasasında faaliyet gösteren 86 aracı kurumdan elde edilen veriler toplulaştırılmıştır.

Tabloda "bireysel" gerçek kişileri, "kurumlar" anonim ve limited şirketler, vakıf, kooperatif gibi tüzel kişiler ile aracı kurumun kendi portföyüne yaptığı işlemleri içermektedir. "Kurumsal yatırımcılar" ise yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, portföy yönetim ve sigorta şirketleri gibi kurumları kapsamaktadır.

Hisse senedi işlemlerinin %27'sini banka kökenli 5 aracı kurum üretmiştir.

Yatırımcı bazında aracı kurumların hisse senedi işlemlerinde 2010 ile 2011 yılları arasında önemli bir değişiklik olmamıştır. İşlemlerin %85'lik kısmını yerli yatırımcılar yapmıştır.

Yatırımcı Bazında Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Yurtiçi Yatırımcı	84.4%	84.5%
Bireysel	66.3%	68.0%
Kurumlar	9.6%	8.1%
Kurumsal	8.5%	8.4%
Yurtdışı Yatırımcı	15.6%	15.5%
Bireysel	0.2%	0.1%
Kurumlar	10.7%	11.1%
Kurumsal	4.7%	4.3%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Hisse senedi işlemlerinin üçte ikisini bireysel yatırımcılar yaratmıştır.

Yerli bireysel yatırımcılar %68 ile en yüksek paya sahip yatırımcı grubu olmaya devam etmiştir. Nominal olarak azalan işlem hacimlerine paralel olarak yerli kurumların payı 2 puan gerileyerek %8'e inmiştir. Bir sonraki tablodaki yer alan aracı kurumun kendi portföylerine yaptıkları işlemler hariç tutulduğunda, diğer yurtiçi kurumların toplam hisse senedi işlemlerinin %5'ini yarattığı görülmektedir.

Yurtiçi kurumsal yatırımcıların hisse senedi işlemlerindeki payı değişmemiş, %8 olmuştur.

Hisse senetlerinin yaklaşık üçte ikisini elinde bulunduran yabancı yatırımcıların işlem hacmindeki payı bir önceki yıla göre değişmeyerek %16'da kalmıştır. Öte yandan, bu yatırımcıların işlemlerine orta vadeli bakıldığında, özellikle 2005'ten sonra işlem hacmi paylarında başlayan artışın, 2008 yılının ilk çeyreğinden itibaren yerini düşüşe bıraktığı görülmektedir. Yabancı yatırımcıların toplam işlem hacminde %27-28 civarına ulaşan payları, 2009'dan itibaren %14-16 seviyesinde seyretmektedir. Yabancı yatırımcılar grubunda genellikle yurtdışındaki aracı kuruluşları yansıtan yurtdışı kurumlar %11 ile en yüksek paya sahiptir. Hisse senedi portföyünün %40'undan fazlasına sahip olan yurtdışındaki kurumsal yatırımcıların hisse senedi işlemlerindeki payı ise %4 seviyesindedir.

Bununla birlikte, aracı kurum detaylarına inildiğinde, 2011 yılında yurtdışı yatırımcı hisse senedi işlemlerinin %70'inin yabancı aracı kurumlar aracılığıyla yapıldığı görülmektedir. Yabancı yatırımcılar ile ilgili veriler bu raporun "Yatırımcılar" başlıklı bölümünde detaylı olarak analiz edilmiştir.

Tabloda, aracı kurum bünyesinde işlemlerin hangi bölüm aracılığıyla yapıldığı görülmektedir.

Buna göre, aracı kurumların merkezinden yapılan işlemleri gösteren yurtiçi satış bölümünden yapılan işlemler nominal olarak azalmış, bu bölümün payı karşılaştırılan dönemler arasında 4 puan gerileyerek %22'ye düşmüştür. Öte yandan, internet üzerinden yapılan işlemler sürekli bir artış göstermektedir. 2011 yılında internet işlemleri toplam hacimde %25 paya sahip olmuş, yurtiçi satış departmanının da önüne geçerek, en fazla işlem yapılan bölüm olmuştur.

Hisse senedi işlemlerinin dörtte biri internet üzerinden yapılmaktadır.

Departman Bazında Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Yurtiçi Satış	25.9%	22.1%
Şubeler	12.6%	12.5%
Acenteler	17.7%	16.9%
İrtibat Bürosu	2.8%	3.0%
İnternet	20.1%	24.9%
Çağrı Merkezi	0.4%	0.7%
Yatırım Fonları	0.7%	0.7%
Portföy Yönetimi	0.3%	0.4%
Kurum Portföyü	4.1%	3.5%
Yurtdışı Satış	15.5%	15.4%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Kurumların doğrudan sahip olduğu şubelerden yapılan işlemlerin payı %13'te kalırken, banka şubelerini ifade eden acentelerin payı 1 puan gerileyerek %17'ye inmiştir. Şube, acente ve irtibat bürosunu içeren merkez dışı örgütlerde işlemlerin yaklaşık üçte biri gerçekleşmektedir.

Sonuç olarak, aracı kurumlarda personelin büyük bir kısmının istihdam edildiği yurtiçi pazarlama, şube ve acentelerden yapılan işlemlerin payı azalmıştır. Buna karşın, işlemlerin aracısız olarak gerçekleştirildiği internetin payı artmıştır.

Aracı kurumların kendi portföyüne yaptıkları işlemler karşılaştırılan dönemde nominal olarak azalmış, kurum portföyünün payı %4'te kalmıştır.

Kurumların yönettiği yatırım fonları ve müşteri portföyleri için yapılan hisse senedi işlemlerinin payı %1 seviyesindedir. Bir önceki tabloda yer alan ve %8 paya sahip olan yurtiçi kurumsal yatırımcı işlemlerinden, aracı kurumların yönettiği söz konusu portföy işlemleri hariç tutulduğunda, portföy yönetim şirketlerinin işlemlerine ulaşabilmektedir. Buna göre, portföy yönetim şirketlerinin toplam hisse senedi işlemlerindeki payının %7 olduğu sonucuna varılmaktadır.

Varant işlem hacmi
9,4 milyar TL'ye
çıkmiştir.

Varantlar

Varantlar, Ağustos 2010'dan itibaren İMKB hisse senedi piyasasında işlem görmeye başlamıştır. 2010 yılının son 5 ayında aracı kurumlar 1 milyar TL civarında işlem gerçekleştirmişken, 2011 yılında aracı kurumların varant işlem hacmi 9,4 milyar TL olmuştur.

Araç Kurumların Varant İşlem Hacmi			
	2010	2011	Değişim
Milyon TL	1,096	9,359	754.3%
Milyon \$	734	5,608	663.7%

Kaynak: İMKB

2011 yılı içerisinde 62 aracı kurum varant işlemi gerçekleştirmiştir. Türkiye'deki varant ihraçlarına aracılık eden iki kurumun bu işlemlerdeki payı %58 olmuştur. İlk 5 aracı kurumda bu pay %78'e çıkmaktadır.

Toplam Varant İşlem Hacmi Sıralaması (2011)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	77.7%	77.7%
6-10	10.5%	88.1%
11-20	8.3%	96.5%
21-62	3.5%	100.0%

Kaynak: İMKB

Yatırımcı bazında varant işlem hacimlerine bakıldığında, işlemlerin yaklaşık yarısının yurtiçindeki bireyler tarafından kaydedildiği görülmektedir. Yurtdışı kurumlar ise işlemlerin %42'sini gerçekleştirmiştir. Bu işlemler ağırlıklı yurtdışındaki ihraççı kurum ile piyasa yapıcılığı çerçevesinde gerçekleştirilen işlemleri yansıtmaktadır.

Yatırımcı Bazında Varant İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Yurtiçi Yatırımcı	58.6%	57.5%
Bireysel	47.9%	42.8%
Kurumlar	10.7%	14.4%
Kurumsal	0.1%	0.4%
Yurtdışı Yatırımcı	41.4%	42.5%
Bireysel	0.0%	0.0%
Kurumlar	41.3%	42.4%
Kurumsal	0.1%	0.0%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Departman bazında varant işlem hacmi dağılımında da %42 payla yurtdışı satış departmanı ilk sıradadır. İnternet, varant işlemleri için de tercih edilmeye başlanmış, işlemlerin %22'si bu kanalla yapılmıştır.

Departman Bazında Varant İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Yurtiçi Satış	20.4%	14.8%
Şubeler	11.8%	3.3%
Acenteler	11.1%	11.9%
İrtibat Bürosu	0.1%	0.6%
İnternet	8.9%	22.3%
Çağrı Merkezi	0.1%	0.1%
Yatırım Fonları	0.0%	0.0%
Portföy Yönetimi	0.0%	0.3%
Kurum Portföyü	6.3%	4.3%
Yurtdışı Satış	41.4%	42.4%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Sabit Getirili Menkul Kıymetler

Sabit getirili menkul kıymet (SGMK) piyasasında hem aracı kurumlar hem de bankalar faaliyet göstermektedir. Tabloda yer alan işlem hacimleri, aracı kurum ve bankaların İMKB'de ve İMKB dışında (tescil) gerçekleştirdikleri işlemleri kapsamaktadır. Bu bölümde, Merkez Bankası ve Takasbank'ın gerçekleştirdiği işlemlere yer verilmemektedir.

Aracı Kuruluşların Kesin Alım-Satım İşlemleri (Milyar TL)			
	2010	2011	Değişim
Banka	1,227	1,572	28%
İMKB	754	830	10%
Tescil	473	742	57%
Aracı Kurum	141	127	-10%
İMKB	134	123	-8%
Tescil	7	4	-43%
Toplam	1,368	1,699	24%
İMKB	888	953	7%
Tescil	480	746	55%

Kaynak: İMKB

Aracı kuruluşların tahvil ve bono kesin alım-satım işlem hacmi %24 artarak 1,7 trilyon TL'ye çıkmıştır.

Tahvil ve bonolarda kesin alım-satım işlem hacmi bankaların işlemlerindeki artışa paralel olarak %24 yükselerek 1,7 trilyon TL'ye çıkmıştır. Tescil işlemlerinin payı artmış, 2011'de toplam işlemlerin %44'ü İMKB dışında yapılmıştır.

Aracı Kuruluşların Kesin Alım-Satım İşlem Hacmi Dağılımı				
	2010		2011	
	Toplam	Toplam	İMKB	Tescil
Banka	89.7%	92.5%	87.1%	99.5%
Ticari Bankalar	87.1%	90.2%	84.6%	97.2%
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2.6%	2.4%	2.4%	2.3%
Aracı Kurum	10.3%	7.5%	12.9%	0.5%
Banka Kökenli Aracı Kurum	7.8%	5.8%	10.1%	0.3%
Banka Kökenli Olmayan A.K.	2.4%	1.7%	2.8%	0.2%
Toplam	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

SGMK faaliyetlerinde bankalar ağırlığını korumaya devam etmiş, kesin alım-satım işlemlerinin %93'ünü yaratmıştır. Toplam işlemleri bir önceki seneye göre %10 azalan aracı kurumların payı ise %8'e düşmüştür. Aracı kurumlar kesin alım-satım işlemlerinin neredeyse tamamını İMKB'de gerçekleştirirken, bankalar işlemlerinin yaklaşık yarısını İMKB dışında yapmıştır.

Sayıları toplam aracı kurumların üçte biri kadar olan banka kökenli aracı kurumlar, toplam aracı kurum kesin alım-satım işlemlerinin önemli bir kısmını üretmiştir. Bankalar ve banka kökenli aracı kurumlar borçlanma araçları piyasasındaki işlemlerde %98 paya sahip olmuştur.

Toplam Kesin Alım-Satım İşlem Hacmi Sıralaması (2011)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	50.9%	50.9%
6-10	21.2%	72.1%
11-20	17.8%	89.9%
21-50	9.7%	99.6%
51-100	0.4%	100.0%
101-117	0.0%	100.0%

Kaynak: İMKB

2011 yılında 39 banka ve 78 aracı kurumun işlem yaptığı bu piyasada, aracı kuruluşlar arasındaki yoğunlaşma yüksektir. Bununla birlikte yoğunlaşmanın bir önceki seneye göre arttığı dikkat çekmektedir. Sıralamadaki ilk 5 kurum toplam işlemlerin yarısını yaparken, 2010 yılında sıralamada söz konusu oran %39 idi. Sadece iki aracı kurumun yer aldığı ilk 20 kuruluşun toplam işlemlerdeki payı ise %90'a çıkmaktadır.

Aracı Kuruluşların Repo-Ters Repo İşlemleri (Milyar TL)	2010	2011	Değişim
Banka	5,125	6,513	27%
İMKB	4,733	6,058	28%
Tescil	392	454	16%
Aracı Kurum	1,065	1,129	6%
İMKB	989	1,043	5%
Tescil	76	86	13%
Toplam	6,658	8,181	23%
İMKB	6,190	7,641	23%
Tescil	468	540	15%

Kaynak: İMKB

Repo-ters repo işlemleri hacmi %23 artarak 8,2 trilyon TL'ye çıkmıştır.

Aracı kuruluşların 2011 yılında repo-ters repo işlemleri %23 yükselmiş ve 8,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Aracı kurum işlemlerindeki artış kısıtlı kalmıştır. Kesin alım-satım işlemlerine kıyasla, repo işlemleri için daha çok İMKB tercih edilmiş ve işlemlerin %93'ü borsada yapılmıştır.

Aracı Kuruluşların Repo-Ters Repo İşlem Hacmi Dağılımı	2010		2011	
	Toplam	Toplam	İMKB	Tescil
Banka	78.0%	83.0%	83.4%	77.8%
Ticari Bankalar	4.8%	2.3%	2.0%	6.4%
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	82.8%	85.2%	85.3%	84.1%
Aracı Kurum	15.2%	12.9%	13.2%	9.3%
Banka Kökenli Aracı Kurum	2.0%	1.8%	1.5%	6.6%
Banka Kökenli Olmayan A.K.	17.2%	14.8%	14.7%	15.9%
Toplam	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Bankalar, kesin alım-satım işlemlerinde olduğu gibi repo-ters repo işlemlerinin de büyük bölümünü gerçekleştirmiştir. Aracı kurumlar arasında ise yine banka kökenli kurumların öne çıktığı görülmektedir.

2011 yılında repo-ters repo piyasasında, 55 aracı kurum ve 37 banka faaliyet göstermiştir. Bu kurumlar arasında işlem hacmine göre yapılan sıralamada 4 banka ve 1 aracı kurumun toplam işlemlerin %65'ini yaptığı görülmektedir. Repo-ters repo işlemlerinde ciddi bir yoğunlaşma olup, ilk 10 kurum işlemlerin %78'ini gerçekleştirmiştir.

Repo-ters repo işlemlerinin %65'ini 4 banka ve 1 aracı kurum üretmiştir.

Toplam Repo-Ters Repo İşlem Hacmi Sıralaması (2011)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	65.2%	65.2%
6-10	12.7%	77.8%
11-20	12.8%	90.7%
21-50	8.6%	99.3%
51-92	0.7%	100.0%

Kaynak: İMKB

İlerleyen bölümde yer alan tablolarda, yalnızca aracı kurumların SGMK işlemlerinin yatırımcı ve departman bazındaki dağılımlarına yer verilmektedir. Tablolar, TSPAKB'nin aracı kurumlardan topladığı verilerle oluşturulmuştur. Bankaların verileri bu bölümde yer almamaktadır.

Yatırımcı bazında SGMK işlemleri incelendiği zaman, aracı kurumlarca gerçekleştirilen SGMK işlemlerinin ağırlıklı olarak yurtiçindeki kurumlar ve kurumsal yatırımcılar tarafından yapıldığı görülmektedir. Yerli kurumsal yatırımcılar %62 ile en büyük paya sahiptir. Karşılaştırılan dönemler arasında işlem hacmi %40 azalan yurtiçi kurumların toplamdaki payı 13 puan gerileyerek %25'e inmiştir.

Aracı kurumların tahvil ve bono kesin alım-satım işlem hacmi bir önceki yıla kıyasla gerilerken, işlemlerini 1,5 kat artıran yabancı yatırımcıların toplamdaki payı 4 puan yükselerek %9'a çıkmıştır. Yabancı yatırımcı kesin alım-satım işlemlerinin neredeyse tamamı tek bir aracı kurum üzerinden yapılmıştır.

Aracı Kurumların Yatırımcı Bazında SGMK İşlem Hacmi Dağılımı				
	Kesin Alım-Satım		Repo-Ters Repo	
	2010	2011	2010	2011
Yurtiçi Yatırımcı	94.8%	91.3%	99.3%	98.5%
Bireysel	5.3%	4.1%	10.7%	10.2%
Kurumlar	37.8%	24.9%	5.7%	5.5%
Kurumsal	51.7%	62.4%	82.9%	82.7%
Yurtdışı Yatırımcı	5.2%	8.7%	0.7%	1.5%
Bireysel	0.2%	0.2%	0.3%	0.1%
Kurumlar	5.0%	8.5%	0.3%	1.4%
Kurumsal	0.0%	0.0%	0.1%	0.0%
Toplam	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Aracı kurumlarda SGMK işlemlerinin büyük bölümünü yerli kurumsal yatırımcılar ve kurumlar yapmaktadır.

Repo-ters repo işlemlerinde de en önemli aktörler, yurtiçi kurumsal yatırımcılardır. Bu yatırımcılar, işlemlerin %83'ünü yaratmıştır. Aracı kurum bazında detaylara bakıldığında, bu kategorideki toplam işlemlerin yarısının tek bir aracı kuruma ait olduğu görülmektedir. Aracı kurumlarca yapılan kesin alım-satım işlemleri ile repo-ters repo işlemlerinin önemli bir kısmının yurtiçindeki emeklilik ve yatırım fonları gibi kurumsal yatırımcılar tarafından yapıldığı görülmektedir.

Yabancı yatırımcıların, aracı kurumların kesin alım-satım işlemlerinde sahip olduğu pay %9 iken, repo-ters repo işlemlerinde bu pay sadece %2'dir. Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki SGMK işlemlerini daha çok bankalar aracılığıyla yaptıkları düşünülmektedir.

Aracı Kurumların Departman Bazında SGMK İşlem Hacmi Dağılımı				
	Kesin Alım-Satım		Repo-Ters Repo	
	2010	2011	2010	2011
Yurtiçi Satış	29.5%	36.4%	58.0%	56.8%
Şubeler	1.2%	2.7%	5.0%	5.7%
Acenteler	0.2%	0.1%	1.6%	1.6%
İrtibat Bürosu	0.0%	0.1%	0.2%	0.2%
İnternet	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Çağrı Merkezi	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Yatırım Fonları	31.6%	31.9%	29.3%	29.3%
Portföy Yönetimi	2.0%	2.1%	0.7%	0.7%
Kurum Portföyü	30.5%	18.1%	4.7%	4.2%
Yurtdışı Satış	5.0%	8.5%	0.4%	1.5%
Toplam	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Departman ve yatırımcı bazında dağılım tablosu birlikte değerlendirildiğinde, kurumsal yatırımcıların tahvil ve bono kesin alım-satım işlem hacminin ağırlıklı olarak aracı kurumların yönettiği yatırım fonlarına ait işlemler olduğu görülmektedir. Yatırım fonlarına yapılan kesin alım-satım işlemleri, toplamın %32'si kadardır.

Bununla birlikte departman bazında kesin alım-satım işlemleri dağılımında dikkat çekici değişimin yurtiçi pazarlama ve kurum portföyü arasında yaşandığı görülmektedir. Yurtiçi satış işlem hacmindeki artış neticesinde bu departmanın payı %36'ya çıkmıştır. Kurum portföyü işlemleri ise azalmış, payı 12 puan düşerek %18'e inmiştir.

Repo işlemleri ağırlıklı olarak yurtiçi satış (%57) ve yatırım fonları (%29) departmanları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Tahvil ve bono kesin alım-satım işlemlerinin %18'ini kendi portföyleri için yapan aracı kurumlar, toplam repo-ters repo işlemlerinin %4'ünü kendi portföyleri için yapmıştır. Öte yandan, nominal olarak bakıldığında kurum portföyüne yapılan tahvil ve bono kesin alım-satım işlemleri, repo-ters repo işlemlerinin yarısı kadardır.

Vadeli İşlemler

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB), banka ve aracı kurumların yanı sıra vadeli işlem aracılık şirketleri de faaliyet göstermektedir.

VOB'da Faaliyette Bulunan Aracı Kuruluşlar		
	2010	2011
Banka	14	14
Aracı Kurum	66	71
Vadeli İşlemler Aracılık Şirketi	1	1
Toplam	81	86

Kaynak: VOB

2011 sonu itibariyle türev araçların alım-satımına aracılık yetki belgesi bulunan 81 aracı kurum (VİAŞ dahil) olmasına rağmen, 2011 yılında 72 aracı kurum VOB'da faaliyet göstermiştir. 14 banka ile beraber toplam 86 aracı kuruluş VOB işlemlerine aracılık etmiştir.

Aracı Kuruluşların VOB Hacimleri (Milyar TL)			
	2010	2011	Değişim
Banka	114	129	13.2%
Aracı Kurum	749	747	-0.2%
Vadeli İşlemler Aracılık Şirketi	1	3	557.5%
Toplam	863	880	1.9%

Kaynak: VOB

2011 yılında bu borsada yapılan işlemler bir önceki seneye göre fazla değişmeyerek 880 milyar TL'de kalmıştır.

SGMK faaliyetlerinin aksine VOB işlemlerinde aracı kurumlar daha aktiftir. Bununla birlikte, bankaların VOB işlemlerindeki paylarını düzenli olarak artırmaları dikkat çekmektedir. 2010 yılında %13 olan bu pay, 2011 yılında %15'e çıkmıştır.

VOB işlem hacmi
880 milyar TL
olmuştur.

VOB işlemlerindeki yoğunlaşma hisse senedi işlemlerine göre daha yüksektir. Bununla birlikte, VOB işlemi yapan aracı kuruluş sayısındaki artışa paralel olarak, son yıllarda yoğunlaşmanın azaldığı dikkat çekmektedir. Nitekim 2006 yılında sıralamadaki ilk 5 aracı kuruluş toplam işlemlerin %56'sını yaparken, bu oran devam eden yıllarda sürekli olarak azalmış, 2011 yılında %33'e inmiştir. Bu kuruluşlardan 4'ü aracı kurum, biri bankadır. Aralarında yalnızca 2 bankanın yer aldığı ilk 20 aracı kuruluşun payı ise %73'e çıkmaktadır.

İlk 5 aracı kuruluş
toplam işlemlerin
üçte birini üretmiştir.

Toplam VOB İşlem Hacmi Sıralaması (2011)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	33.2%	33.2%
6-10	18.4%	51.6%
11-20	21.6%	73.3%
21-50	22.7%	96.0%
51-86	4.0%	100.0%

Kaynak: VOB

İlerleyen bölümde yer alan tablolar sadece aracı kurumların ve vadeli işlem aracılık şirketinin verileriyle oluşturulmuştur. Bankaların işlem hacmi bu bölümde yer almamaktadır.

Niteliklerine Göre Aracı Kurumların VOB İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Türüne Göre		
Banka Kökenli	54.0%	54.4%
Banka Kökenli Olmayan	46.0%	45.6%
Ortaklık Yapısına Göre		
Kamu	4.9%	4.0%
Yabancı	18.1%	24.4%
Özel Yerli	77.0%	71.6%

Kaynak: VOB, TSPAKB

Sayıları az olmasına rağmen, banka kökenli aracı kurumların toplam aracı kurum VOB işlemlerindeki payının %54 olduğu görülmektedir.

Ortaklık yapılarına göre aracı kurum VOB işlemlerine bakıldığında, yabancı kurumların 2010 yılına göre işlem paylarını artırarak %24'e çıkardıkları dikkat çekmektedir. Aracı kurumların VOB işlemlerinin %72'si, 53 yerli özel kurum tarafından üretilmiştir.

Aracı kurumlar VOB işlemlerinin büyük bir kısmını yurtdışındaki yatırımcılarla yaparken, son dönemde yabancı yatırımcıların payı artış göstermektedir.

Yabancı yatırımcıların payı 2011 yılında bir önceki yıla kıyasla 6 puan artarak %17'ye ulaşmıştır. Yurtdışı kurumlar VOB'daki

işlemlerin %10'unu, yurtdışındaki kurumsal yatırımcılar ise %7'sini gerçekleştirmiştir.

Aracı Kurumların Yatırımcı Bazında VOB İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Yurtiçi Yatırımcı	88.9%	83.2%
Bireysel	75.0%	65.8%
Kurumlar	11.5%	13.4%
Kurumsal	2.3%	4.0%
Yurtdışı Yatırımcı	11.1%	16.8%
Bireysel	0.1%	0.1%
Kurumlar	4.8%	9.8%
Kurumsal	6.2%	7.0%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

İşlem hacmi bir önceki yıla göre azalan yerli bireysel yatırımcıların toplamdaki payı 9 puan gerilemiştir. Yine de VOB işlemlerinin üçte ikisi bireysel yatırımcılar tarafından yaratılmaktadır. Yurtdışındaki kurumların payı 2 puan artarak %13 olurken, işlemlerini yaklaşık iki kat artıran yurtiçi kurumsal yatırımcıların payı %4 olmuştur.

Departman bazında bakıldığında hisse senedi işlemlerinde olduğu gibi VOB işlemlerinde internetin diğer departmanları geride bıraktığı görülmektedir. VOB işlemlerinin %37'si internet üzerinden yapılmaktadır.

VOB'da internet işlemlerinin payı %37'ye yükselmiştir.

Aracı Kurumların Departman Bazında VOB İşlem Hacmi Dağılımı		
	2010	2011
Yurtiçi Satış	20.2%	16.0%
Şubeler	11.8%	11.7%
Acenteler	3.9%	3.1%
İrtibat Bürosu	5.2%	1.9%
İnternet	35.6%	37.3%
Çağrı Merkezi	0.2%	0.1%
Yatırım Fonları	0.7%	1.0%
Portföy Yönetimi	1.1%	1.4%
Kurum Portföyü	10.6%	10.8%
Yurtdışı Satış	10.8%	16.7%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Düşen işlem hacimlerinin etkisiyle yurtiçi pazarlama ve merkez dışı satış noktaları olan şube, acente ve irtibat bürolarının payı azalmıştır. Merkez ve merkez dışı örgütlerden yapılan işlemler, toplam VOB işlemlerinin %33'ü kadardır.

Kurum portföyü işlemleri toplam işlem hacminin %11'ini oluşturmuştur. Bir aracı kurum, bu işlemlerin dörtte üçünü tek başına gerçekleştirmiştir.

Kaldıraçlı İşlemler

Kamuoyunda "foreks" olarak bilinen, döviz, emtiya ve kıymetli madenlere dayalı olarak gerçekleştirilen kaldıraçlı alım-satım işlemleri Ağustos 2011 itibariyle SPK'nın düzenlemesine tabi olmuştur. Buna göre, yalnızca aracı kurumlar bu piyasada faaliyet gösterebilmektedir. Bu kapsamda, 2011 yılında 6 aracı kurum SPK'nın onayıyla kaldıraçlı işlemlere aracılık etmiştir.

Aracı Kurumların Kaldıraçlı İşlemleri	
	2011
Hacim (Milyar TL)	333
Yatırımcı Bazında Dağılım	
Yurtiçi Bireysel	91.4%
Yurtiçi Kurumlar	8.4%
Yurtdışı Bireysel	0.2%
Departman Bazında Dağılım	
Yurtiçi Pazarlama	71.1%
İnternet	21.2%
Kurum Portföyü	7.7%
Kaynak: TSPAKB	

Yılın son dört ayında
333 milyar TL'lik
kaldıraçlı işlem
yapılmıştır.

Eylül 2011'den itibaren yıl sonuna kadar geçen 4 aylık sürede toplam 333 milyar TL tutarında kaldıraçlı alım-satım işlemi yapılmıştır. Tutarlar müşteriler ve kurum portföyüne yapılan işlemleri kapsamaktadır. İşlemlerin önemli bir kısmını yurtiçi bireysel yatırımcılar üretmiştir. Bu dönemde, aracı kurumlar kendi portföyleri için 26 milyar TL'lik kaldıraçlı alım-satım işlemi gerçekleştirmiştir. Yurtiçi satış ve internet ise işlemlerin yapıldığı kanallardır.

Kurumsal Finansman Faaliyetleri

Kurumsal finansman faaliyetlerinin ele alındığı bu bölümde aracı kurumların elindeki sözleşme sayıları derlenmiştir. Bununla birlikte, bu bölümün sadece aracı kurumların kurumsal finansman faaliyetlerini kapsadığına ve Türkiye'deki yatırım bankacılığı faaliyetlerinin tamamını yansıtmadığına dikkat çekmek gerekir.

2010 yılının ilk çeyreğinden sonra aracı kurumların kurumsal finansman faaliyetlerinde bir canlanma olmuş, küresel krizin ardından durgun olan halka arz ve tahvil ihraçları artmıştır.

2011 yılında herhangi bir yatırım bankacılığı alanında faaliyet gösteren kurum sayısı 30'dur. Aynı dönem sonunda 33 kurumda en az bir kurumsal finansman çalışanı bulunmaktadır.

2011 yılına 263 kurumsal finansman projesiyle başlayan aracı kurum sektörü, yıl içerisinde 381 yeni proje daha imzalamıştır. Bu projelerin 236 tanesi ilgili dönemde tamamlanmıştır. Bu sayı 2010 yılındaki 170 adete göre önemli artış sergilemiştir. Süresi

dolan ya da feshedilen sözleşmelerle birlikte, aracı kurumlar 2012 yılına 314 sözleşme ile girmiştir.

SPK, İMKB, TOBB ve Birliğimiz ortaklığında başlatılan Halka Arz Seferberliği 2010 yılından başlayarak halka arzlarla bir ivme kazandırmıştı. 2011 yılında da 45 şirketin halka arzı için yeni sözleşme yapılırken, 27 şirketin halka arzı tamamlanmıştır. 1 şirketin halka arzı 2 eş lider aracı kurum tarafından gerçekleştirilmiştir. Halka arz olan şirketlerden ikisi küçük ve orta ölçekli şirketler için açılan Gelişen İşletmeler Piyasasında işlem görmeye başlamıştır.

Kurumsal Finansman Faaliyetleri (Proje Sayıları)				
	2010	Yeni	2011	Dönem
	Tamam-	Sözleşme	Tamam-	Sonu
	lanan		lanan	
Birincil Halka Arz	25	45	28	21
İkincil Halka Arz	0	1	0	1
Tahvil İhracı	21	57	51	7
Şirket Satın Alma/Birleşme-Alış Tarafı	6	17	11	17
Şirket Satın Alma/Birleşme-Satış Tarafı	14	50	11	96
Finansal Ortaklık	0	0	1	4
Sermaye Artırımı	30	73	52	57
Temettü Dağıtımı	44	72	42	43
Özelleştirme Projeleri-Alış Tarafı	5	9	2	7
Özelleştirme Projeleri-Satış Tarafı	0	2	2	8
Diğer Danışmanlık	25	55	36	53
Toplam	170	381	236	314

Kaynak: TSPAKB

Sermaye piyasasında özel sektör borçlanma araçlarının ihracına uzun bir süre ara verilmişti. 2010 yılından başlayarak halka arzlarla beraber bu ihraçların da, yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi ve uygun faiz düzeyleri neticesinde, yeniden canlandığı görülmektedir. 2011 yılında aralarında tahsisli olarak satılanlar da dahil olmak üzere 51 borçlanma aracının ihracı yapılmıştır. Raporun "Finansal Piyasalar" bölümünde de yer aldığı üzere, bu ihraçların büyük bir kısmı bankalar tarafından yapılmıştır.

2011 yılında şirket satın alma/birleşme alış tarafında 17 yeni sözleşme yapılmış, 11 sözleşme ise tamamlanmıştır. Tamamlanan sözleşmelerden 6 tanesi bir aracı kuruma aittir. Şirket satın alma/birleşme satış tarafında ise 50 yeni sözleşme yapılmış, toplam 11 proje tamamlanmıştır. Bir önceki yıldan devreden finansal ortaklık sözleşmelerinden de 1'i tamamlanmıştır.

Özelleştirme projelerinin alış ve satış tarafında 2'şer tane olmak üzere toplam 4 proje tamamlanmış, 15 proje ise bir sonraki döneme devrolmuştur.

Sermaye artırımı ve/veya temettü dağıtımı aracılığı yapan 14 kurum 2011'de 94 işlem yapmıştır.

**Aracı kurumlar
2011'de 27 hisse
senedi halka arzı ile
51 özel sektör tahvili
ihracına aracılık
etmiştir.**

2011 sonu itibariyle değerlendirme, proje finansmanı, fizibilite analizi gibi işlemleri kapsayan 36 diğer danışmanlık sözleşmesi tamamlanmıştır.

Sonuç olarak, aracı kurumlar 2012 yılına 314 kurumsal finansman sözleşmesiyle girmiştir. Bu sözleşmelerin 113 adedi satın alma/birleşme işlemlerine ilişkindir.

Portföy Yönetimi Faaliyetleri

Portföy yönetimi alanında aracı kurumlar ve portföy yönetim şirketleri faaliyet göstermektedir. Aracı kurumlardan toplanan verilerle hazırlanan bu bölümdeki tablolar, bir yatırımcının birden fazla aracı kurumda portföy yönetim hesabı olabileceği göz önünde tutularak değerlendirilmelidir.

Aracı Kurumlarda Portföy Yönetimi Faaliyetleri			
	2010	2011	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	36	34	-5.6%
Yatırımcı Sayısı	1,572	1,887	20.0%
Bireysel Yatırımcı Sayısı	1,416	1,710	20.8%
A Tipi Yatırım Fonu Sayısı	39	39	0.0%
B Tipi Yatırım Fonu Sayısı	67	68	1.5%
Diğer Kurumsal Yatırımcı Sayısı	18	20	11.1%
Diğer Kurum Sayısı	32	50	56.3%
Portföy Büyüklüğü (Mn. TL)	4,254	3,660	-14.0%
Bireysel Yatırımcı	359	467	30.2%
A Tipi Yatırım Fonu	271	260	-4.2%
B Tipi Yatırım Fonu	3,011	2,381	-20.9%
Diğer Kurumsal Yatırımcı	335	447	33.4%
Diğer Kurum	278	105	-62.3%

Kaynak: TSPAKB

2011 yılında aracı kurumlar 1.887 yatırımcının portföyünü yönetmiştir.

2011 sonunda 49 aracı kurumun portföy yönetimi yetki belgesi bulunmaktadır. Birliğimizin derlediği verilere göre, 2011 sonunda portföy yönetimi faaliyeti gösteren 34 aracı kurum bulunmaktadır. 2010 sonunda portföy yönetimi hizmeti sunan iki aracı kurum, 2011'de bu faaliyetlerini durdurmuştur.

2011 sonunda aracı kurumlardan portföy yönetimi hizmeti alan yatırımcı sayısı, bireysel yatırımcı sayısındaki artışla %20 oranında yükselirken, B tipi fonlardaki düşüş neticesinde yönetilen portföy büyüklüğü %14 azalmış ve 3,7 milyar TL'ye inmiştir.

28 aracı kurum, bireysel müşterileri adına portföy yönetmiş, bu aracı kurumlardan hizmet alanların sayısı 294 kişi artarak 1.710'a çıkmıştır. Yönetilen bireysel portföy büyüklüğü de 467 milyon TL olmuştur.

2011 sonunda 19 aracı kurumun yönettiği 39 A tipi fon bulunmakta olup, bu fonların portföy büyüklüğü %4 düşüşle

260 milyon TL'ye gerilemiştir. Bununla birlikte, yönetilen A tipi fon büyüklüğünün yaklaşık yarısı bir aracı kuruma aittir.

25 aracı kurumun yönettiği B tipi fon sayısı 68 olmuş, portföy büyüklüğü ise 3 milyar TL'den 2,4 milyar TL'ye inmiştir. Bir aracı kurumun, yönettiği fonları bağlı bulunduğu grubun portföy yönetim şirketine devretmesi söz konusu azalışta etkili olmuştur. B tipi fonların 1,4 milyar TL'lik kısmı tek bir aracı kurumun yönettiği fonlardır.

Aracı kurumların portföy yönetim hizmeti verdiği diğer kurum ve kurumsal yatırımcı sayısı 70 iken, bu yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü 552 milyon TL'dir.

Aracı kurumların dışında portföy yönetim şirketleri de bu hizmeti sunmaktadır. SPK'nın yayınladığı verilere göre portföy yönetimi faaliyetinde bulunan şirket sayısı 2010 yılına göre 2 adet artarak 29'a çıkmıştır. Yeni kurulan üç portföy yönetim şirketi henüz faaliyetlerine başlamadığından bu rakama dahil edilmemiştir.

Portföy yönetim şirketlerinden hizmet alan yatırımcı sayısı bir yılda %25 artarak 2011 sonunda 1.745 olmuştur. Öte yandan portföy büyüklüğünde önemli bir değişiklik olmamış, 48 milyar TL'de kalmıştır. Bu tutar, aracı kurumlarca yönetilen portföyün 13 katı kadardır.

Aracı kurumlar kadar olmamakla birlikte, yönetilen fon büyüklüğü bakımından portföy yönetim şirketleri arasında yoğunlaşma yüksektir. İlk 5 şirket toplam portföyün dörtte üçünü yönetmektedir.

Portföy Yönetim Şirketleri			
	2010	2011	Değ.
Portföy Yön. Şirketi Sayısı	27	29	7.4%
Yatırımcı Sayısı	1,393	1,745	25.3%
Bireysel	781	1,042	33.4%
Kurumsal	458	510	11.4%
Tüzel	154	193	25.3%
Portföy Büyüklüğü (Mn. TL)	46,889	47,851	2.1%
Bireysel	855	968	13.3%
Kurumsal	42,535	42,581	0.1%
Tüzel	3,499	4,302	22.9%

Kaynak: SPK

19 portföy yönetim şirketinde bireysel yatırımcılara hizmet sunulmaktadır. Bu şirketlerden hizmet alan bireysel yatırımcıların sayısı, aracı kurumları tercih edenlerin %60'ı kadar olsa da toplam portföyleri aracı kurumlardaki bireylerin iki katı kadardır.

Portföy yönetim şirketlerince yönetilen kurumsal yatırımcı sayısı da aracı kurumların hayli üzerindedir. 2011 sonu itibarıyla 510 kurumsal yatırımcının yönetilen portföyü 43 milyar TL'dir.

Portföy yönetim şirketlerince 48 milyar TL yönetilmektedir.

Aracı kurumlar ile portföy yönetimi şirketleri beraber ele alındığında, profesyoneller tarafından yönetilen toplam portföy büyüklüğü 51 milyar TL'dir.

Kredili İşlemler

2011 sonu itibariyle 95 aracı kurumda kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesi bulunmaktadır. Bununla birlikte, aynı dönemde kredi kullandıran aracı kurum sayısı 60'dır.

Kredili İşlemler	2010	2011	Değ.
Kredi Sözleşmeli Müşteri Sayısı	54,539	53,760	-1.4%
Kredi Kullanan Müşteri Sayısı	11,616	10,964	-5.6%
Kredi Bakiyesi (bin TL)	735,604	825,723	12.3%

Kaynak: TSPAKB

Kredili işlem sözleşmesi bulunan yatırımcı sayısı, aracı kurumlardan alınan verilerin toplanmasıyla elde edilmektedir. Diğer bir deyişle, birkaç aracı kurumda kredili işlem sözleşmesi bulunan kişiler, yatırımcı sayısı verilerine birden çok kere dahil olabilmektedir.

2011 sonunda kredili işlem sözleşmesi bulunan yatırımcı sayısı bir önceki yıla kıyasla çok değişmemiş, 54.000 civarında kalmıştır. Bu yatırımcıların yaklaşık 11.000'i dönem sonunda kredi kullanırken, kullanılan kredi bakiyesi %12 artarak 826 milyon TL olmuştur. Diğer taraftan, aracı kurumlar arası yoğunlaşma devam etmekte olup, 2011 sonu itibariyle kredilerin %35'ini iki kurum kullanmıştır.

2011 sonu itibariyle aracı kurumların kullandığı kredi bakiyesi 826 milyon TL'dir.

Şube Ağı

Türkiye'de faaliyet gösteren aracı kurumların biri hariç tamamı İstanbul merkezlidir. Aracı kurumlar diğer illerde ikamet eden yatırımcılara şube, irtibat bürosu ve anlaşmalı acente şubeleri aracılığı ile ulaşabilmektedir.

Erişim Ağı	AK Sayısı		Şube Sayısı	
	2010	2011	2010	2011
Şube	32	30	161	159
İrtibat Bürosu	21	23	46	61
Acente Şubesi	22	21	6,347	6,466
Toplam	51	50	6,554	6,686

Kaynak: TSPAKB

2011 sonunda 50 aracı kurum şube, irtibat bürosu veya acente şubesinden en az birine sahiptir. Bu dönemde aracı kurumların yatırımcılarına ulaşmakta kullandığı merkez dışı birimlerin sayısı toplamda 6.686'ya ulaşmıştır.

2011 sonu itibariyle 30 aracı kurum, sahip olduğu 159 şube ile yatırımcılarına hizmet vermektedir. Bu şubelerin 91'i üç büyük ilde yer almaktadır. Aynı dönemde 23 aracı kurumun irtibat bürosu vardır. 2011'de aracı kurumların doğrudan sahip olduğu şube ve irtibat bürosu sayısı 220'dir.

Verilere daha uzun vadeli bir perspektifle bakıldığında, 2007 yılının üçüncü çeyreğinden bu yana şube sayılarında süregelen düşüşün 2010 yılının ikinci çeyreğinde durduğu görülmektedir. 2011'de 159 olan şube sayısı, kriz öncesinde 246'ya kadar ulaşan sayının epey altındadır. 2007 sonunda 40 aracı kurumun şubesi bulunurken bu sayı 2011'de 30'a kadar gerilemiştir.

Şubelerdeki kadar çarpıcı olmamakla birlikte, aracı kurumların doğrudan sahip olduğu irtibat bürosu sayısı da finansal krizle birlikte gerilemeye başlamıştır. Aracı kurumlar 2007 yılına 63 irtibat bürosu ile girerken, bu rakam 2009 yılının üçüncü çeyreğinde 38'e kadar gerilemiştir. Devam eden dönemlerde tekrar yükselişe geçen irtibat bürosu sayısı 2011 sonu itibariyle 61'e ulaşmıştır. İrtibat bürosu olan kurum sayısı ise 2007 yılı seviyesine ulaşamamıştır. 2007 yılbaşında 31 aracı kurumun irtibat bürosu bulunurken, bu rakam 2011'de 23'tür.

Şube ve irtibat bürosu olan aracı kurumların detaylarına bakıldığında, krizle birlikte bunları kapatan aracı kurumların piyasa koşulları düzeldikten sonra, şube veya irtibat bürolarını tekrar faaliyete geçirmedikleri, buna karşın farklı aracı kurumların bu kanalları kullanmaya başladığı görülmektedir.

Acente şubelerinin büyük kısmı banka kökenli aracı kurumlara aittir. Bununla birlikte, banka kökenli olmayan aracı kurumlar da bankalar ile acentelik sözleşmeleri yapabilmektedir. 2011 sonunda bu konumda olan dört aracı kurumun 161 acente şubesi bulunmaktadır.

İnternet İşlemleri

Bu bölümde internet sitesi üzerinden yapılan işlemler, elektronik veri dağıtım kanalları üzerinden yapılan işlemlerle beraber ele alınmaktadır. Bu bölümde sunulan veriler değerlendirilirken, bir yatırımcının birden fazla kurumda müşteri olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

2011 sonu itibariyle internet yoluyla yatırımcılara ulaşan aracı kurum sayısı 66'dır. 2011'de 64 aracı kurum hisse senedi, 8 aracı kurum SGMK kesin alım-satım, 44 aracı kurum VOB ve 40 aracı kurum varant işlemleri için internet kanalını yatırımcıların hizmetine sunmuştur. Yılın son çeyreğinde başlayan kaldırıcı işlemler için de iki aracı kurum internet hizmetini sunmuştur.

Daha önce bahsedildiği gibi internetin işlem hacimlerindeki payı artmıştır. İnternet kanalı, hisse senedi ve VOB işlemlerinde en

2011 sonunda aracı kurumların doğrudan sahip olduğu şube ve irtibat bürosu sayısı 220'dir.

yüksek paya sahip olan bölüm olmuştur. 2011 yılında hisse senedi işlemlerinin %25'i, VOB işlemlerinin ise %37'si internet üzerinden yapılmıştır.

İnternet İşlemleri			
	2010	2011	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	65	66	1.5%
Hisse Senedi			
Yatırımcı Sayısı	297,486	383,732	29.0%
İşlem Sayısı	39,954,028	54,984,643	37.6%
Hacim (mn. TL)	254,695	343,277	34.8%
Kesin Alım-Satım			
Yatırımcı Sayısı	240	173	-27.9%
İşlem Sayısı	1,540	1,095	-28.9%
Hacim (mn. TL)	25	14	-43.0%
VOB			
Yatırımcı Sayısı	7,134	7,453	4.5%
İşlem Sayısı	4,706,324	8,373,941	77.9%
Hacim (mn. TL)	253,320	280,105	10.6%
Varant			
Yatırımcı Sayısı	457	7,775	1601.3%
İşlem Sayısı	31,435	1,050,479	3241.7%
Hacim (mn. TL)	97	2,084	2048.6%
Kaldıraçlı İşlemler			
Yatırımcı Sayısı	-	1,663	-
İşlem Sayısı	-	544,170	-
Hacim (mn. TL)	-	70,588	-

Kaynak: TSPAKB

İnternet üzerinden hisse senedi işlemi yapan yatırımcı sayısı karşılaştırılan dönemler arasında %29 artarak 384.000'e yükselmiştir. İlgili dönemde işlem hacmi ise %35 artarak 343 milyar TL'ye ulaşmıştır. İşlem hacminin yaklaşık %30'unu dört aracı kurum yapmıştır.

384.000 yatırımcı internet üzerinden hisse senedi işlemi yapmıştır.

Son yıllarda hızlı büyüyen internet üzerinden kaydedilen VOB işlem hacmi, bu dönemde %11 artarak 280 milyar TL olmuştur. İnternet hizmeti sunan aracı kurumlar arasındaki yoğunlaşma, hisse senedi işlemlerinden daha fazladır. İşlem hacminin %54'ünü dört aracı kurum yapmıştır.

İnternet üzerinden yapılan VOB işlem hacmi hisse senetlerine yakın olmasına rağmen, işlem yapan yatırımcı sayısı hisse senedi yatırımcılarının %2'si kadardır. Öte yandan, interneti kullanan bir hisse senedi yatırımcısının işlem başına ortalama emir büyüklüğü 6.250 TL iken, VOB yatırımcısında bu rakam 33.500 TL'ye çıkmaktadır.

Hayli sınırlı olan internet üzerinden yapılan SGMK işlemleri, hem yatırımcı hem de işlem hacmi anlamında gerilemiştir.

2010 yılında işlem görmeye başlayan varantlarda işlemlerin %22'si internet üzerinden gerçekleştirilmiştir. 2 milyar TL tutarındaki varant internet işlemleri, tahvil-bono işlemlerinin

üzerindedir. Varant işlemlerinde interneti kullanan yatırımcı sayısı 8.000'e yaklaşmış, VOB internet yatırımcı sayısını da aşmıştır.

Yılın son dört ayına ait işlemleri yansıtan kaldıraçlı işlemlerin beşte biri internet üzerinden yapılmıştır. 1.663 yatırımcı kaldıraçlı işlemlerinde interneti kullanmıştır.

Çağrı Merkezi İşlemleri

İnternet üzerinden işlem yapan yatırımcıların hem sayısı, hem de işlem hacimleri yıllar itibariyle artış sergilemektedir. Öte yandan, çağrı merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilen işlem hacminin toplamdaki payının yıllar içinde fazla değişmediği görülmektedir.

İnternet işlemlerinde olduğu gibi, bu bölümde sunulan veriler değerlendirilirken, bir yatırımcının birden fazla kurumda müşteri olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

2011 yılında 13 kurumun çağrı merkezinden 23.549 yatırımcı 9,4 milyar TL'lik hisse senedi işlemi yapmıştır. Yatırımcı sayısı gerilemesine rağmen işlem hacmi 2 kat artmıştır.

Çağrı Merkezi İşlemleri			
	2010	2011	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	13	13	0.0%
Hisse Senedi			
Yatırımcı Sayısı	25,935	23,549	-9.2%
İşlem Sayısı	512,005	518,202	1.2%
Hacim (mn. TL)	4,966	9,407	89.4%
Kesin Alım-Satım			
Yatırımcı Sayısı	160	96	-40.0%
İşlem Sayısı	513	298	-41.9%
Hacim (mn. TL)	64	27	-57.2%
Vadeli İşlem			
Yatırımcı Sayısı	668	554	-17.1%
İşlem Sayısı	32,775	16,967	-48.2%
Hacim (mn. TL)	1,395	599	-57.1%
Varant			
Yatırımcı Sayısı	30	564	1780.0%
İşlem Sayısı	638	6,900	981.5%
Hacim (mn. TL)	1	12	1059.2%

Kaynak: TSPAKB

2011 yılında çağrı merkezi üzerinden 8 kurum vadeli işlem hizmeti sunmuş olup, işlem hacmi yarıdan fazla azalarak 599 milyon TL'ye düşmüştür. Çağrı merkezi ile varant işlemi yapan yatırımcı sayısı ise bir yılda 30 kişiden 564 kişiye çıkmıştır.

İki aracı kurumda çağrı merkezi üzerinden yapılan tahvil ve bono işlemlerinin toplamı 27 milyon TL'de kalmıştır.

Sermaye piyasasında son dönemde başlayan varant ve kaldıraçlı işlemlerin yaklaşık beşte biri internet üzerinden yapılmıştır.

Çalışan Profili

Aracı kurum sektöründe çalışan sayısında 2007 yılının son çeyreğinden itibaren başlayan gerileme 2009/09 döneminde durmuş, ilerleyen dönemlerde ise hafif bir toparlanma görülmüştür. Çalışan sayısı 2011 sonunda, önceki senenin aynı dönemine göre 152 kişi artarak 5.100'e yükselmiştir. Ancak bu sayı ile aracı kurumlar yine de kriz öncesi çalışan sayısına ulaşamamıştır.

Aracı kurumlarda
çalışan sayısı
5.100'e çıkmıştır.

Aracı Kurumlarda Çalışan Sayısı			
Yıl	Kadın	Erkek	Toplam
2007	2,481	3,380	5,861
2008	2,080	3,022	5,102
2009	1,908	2,807	4,715
2010	1,989	2,959	4,948
2011	2,042	3,058	5,100

Kaynak: TSPAKB

Kurum başına ortalama çalışan sayısı 54 iken, sektördeki çalışanların %60'ı erkektir.

Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) derlediği bankacılık sektörü verilerine göre, 2003 yılından bu yana artan bankacılık sektöründeki çalışan sayısı ise 2011 sonu itibarıyla 181.443'tür. Bankalarda ortalama çalışan sayısı 410'dur. Aracı kurumlarda çalışanların %60'ı erkek iken, bankalarda bu oran %50'ye inmektedir.

Çalışan Sayılarına Göre Aracı Kurumlar (2011)				
Çalışan Sayısı	Aracı Kurum Sayısı	Çalışan Sayısı	İstihdam Payı	
0-9	11	61	1%	
10-24	27	433	8%	
25-49	11	309	6%	
50-99	30	1,632	32%	
100-149	7	863	17%	
150-199	4	709	14%	
200+	4	1,093	21%	
Toplam	94	5,100	100%	

Kaynak: TSPAKB

93 aracı kurum ve 1 vadeli işlemler aracılık şirketi arasında, 9 kişi ve altında çalışanı olan 11 kurum bulunmaktadır. Bu kurumların 5'i geçici olarak faaliyetlerini durdurmuş olan kurumlardır.

Sektördeki aracı kurumlardan 38 tanesinde 10 ile 49 arasında çalışan bulunmaktadır. 100'den fazla çalışanı bulunan 15 aracı kurum ise sektörün yarısını istihdam etmektedir. En fazla çalışanı olan aracı kurumda 408 kişi bulunmaktadır.

Çalışanların Departman Dağılımı

Bu bölümde aracı kurumlarda çalışanların departmanlara göre dağılımı sunulmaktadır.

2011 sonunda 46 aracı kurumun en az 1 tane şube, acente veya irtibat bürosu vardır. 2010 sonunda olduğu gibi 2011'de de merkez dışı örgütlerde çalışanlar, toplam çalışanların %30'unu oluşturmuştur. Bu çalışanlar ağırlıklı olarak şubelerde istihdam edilirken, irtibat bürosu sayısındaki artışa paralel olarak bu bölümde çalışanların payı da %4'e çıkmıştır. Şube ve irtibat bürolarında ortalama 5 kişi çalışmaktadır.

Departmanlara Göre Çalışanlar	Çalışanların Dağılımı		Ortalama Çalışan Sayısı	
	2010	2011	2010	2011
Merkez Dışı Örgüt	29.5%	30.2%	5.3	5.4
Şube	19.3%	19.0%	5.9	6.1
Acente	7.2%	7.0%	-	-
İrtibat Bürosu	3.0%	4.2%	3.3	3.5
Mali ve İdari İşler	16.3%	16.0%	8.8	8.8
Broker	6.2%	5.3%	4.0	3.4
Dealer	8.6%	7.7%	6.1	5.8
Yurtiçi Satış	6.4%	6.7%	5.8	6.5
Araştırma	4.5%	4.9%	4.2	4.8
Bilgi İşlem	3.3%	3.4%	1.8	1.9
İç Denetim-Teftiş	2.5%	2.2%	2.8	2.8
Kurumsal Finansman	3.9%	4.3%	2.8	3.1
Hazine	2.7%	3.2%	4.5	4.9
Yurtdışı Satış	1.3%	1.3%	2.2	2.3
İnsan Kaynakları	3.2%	3.4%	3.9	4.1
Portföy Yönetimi	1.3%	1.2%	1.6	1.6
Diğer	10.2%	10.3%	5.9	6.2

Kaynak: TSPAKB

Banka şubelerinde aracı kurum bordrosunda çalışan personel, toplam çalışanların %7'sini oluşturmaya devam etmiştir. Acente şubelerinde ortalama çalışan sayısına ilişkin sağlıklı verilere ulaşmak güçtür. Çünkü çoğu banka bodrosunda yer alan çalışanlar sermaye piyasası faaliyetinde bulunabilmektedir. Bununla birlikte, acentelerde çalışan toplam personelin yarısı tek bir aracı kurumun bordrosundadır. Bu kurum hariç tutulduğunda, çalışanların %4'ünün acentelerde istihdam edildiği görülmektedir.

Merkez dışı birimlerden sonra en fazla çalışanın olduğu mali ve idari işler departmanında, toplam çalışanların %16'sı bulunmaktadır.

Karşılaştırılan dönemde hem broker ve dealer kadrosu olan aracı kurum sayısı, hem de bu kadrolarda çalışan sayısı azalmıştır. 2010 yılında broker ve dealer olarak çalışanlar toplam çalışanların %15'ini oluştururken bu oran 2011'de %13'e gerilemiştir.

Aracı kurumlarda çalışanların %30'u merkez dışı örgütlerde dir.

Diğer taraftan, kurumsal finansman departmanı olan kurum sayısı 3 adet artmış, sektörde bu departmanda çalışan sayısı 161 olmuştur. Araştırma departmanı olan kurum sayısı 53'ten 52'ye inmesine karşın, araştırma departmanında çalışan sayısı 223'ten 249'a çıkmıştır.

Çalışanların Eğitim Durumu

Aracı kurumlarda çalışan personelin eğitim düzeyi genel iş gücüne oranla hayli yüksektir. 2011 sonu itibariyle çalışanların %79'u bir yüksek öğrenim kurumundan mezundur.

Çalışanların Eğitim Durumu		
	2010	2011
Yüksek Lisans	12.8%	14.1%
Lisans	59.5%	59.6%
Yüksekokul	5.3%	5.2%
Lise	17.5%	16.3%
Ortaokul	2.0%	2.0%
İlkokul	3.0%	2.7%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Sektör çalışanlarının
%79'u bir yüksek
öğrenim
diplomasına
sahiptir.

Çalışanların eğitim düzeyine orta vadeli bir perspektifte bakıldığı zaman, 2007 yılında yüksek lisans diplomasına sahip çalışanlar toplam çalışanların %10'unu oluştururken, bu oranın 2011 yılında %14'e çıktığı görülmektedir.

Çalışanların Yaş Dağılımı

Aracı kurum çalışanlarının yaklaşık yarısı 35 yaş altındadır. Bununla birlikte aracı kurum çalışanlarının yaş dağılımına daha orta vadede bakıldığında, 35 yaş ve altındaki grupta yer alan çalışanların payının gerilediği görülmektedir. Söz konusu oran 2007 yılında %59 iken, 2011'de %46'ya inmiştir.

Çalışanların Yaş Dağılımı		
	2010	2011
18-25	5.7%	6.1%
26-30	17.4%	17.8%
31-35	23.8%	22.0%
36-40	27.2%	26.0%
41-45	16.3%	17.4%
46-50	6.3%	7.0%
51-55	2.1%	2.5%
56-60	0.6%	0.7%
61+	0.6%	0.5%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Öte yandan, son yıllarda 25 yaş altı çalışanların payındaki gerileme durmuş, bu grup 2011 yılında paylarını ufak da olsa artırmıştır. 2011 sonu itibariyle, en kalabalık grup %26 pay ile 36-40 yaş aralığındadır.

Çalışanların İş Tecrübesi

Çalışanların iş tecrübesi bazındaki dağılımda, 2011 yılına kadar 15 yıl ve üzeri deneyime sahip olanlar bir grupta toplanırken, 2011 yılında bu sınıflandırmaya yeni kategoriler eklenmiştir.

İş tecrübesi bazındaki dağılım, sektördeki 10 yıl ve altı deneyime sahip çalışan payının azalmaya devam ettiğini göstermektedir. Bu gruptaki çalışanların payı 2007 yılında toplamın %53'ü iken, bu oran 2011 sonunda %38'e kadar gerilemiştir. Bununla birlikte yaş dağılımında da görüldüğü gibi, sektöre yeni girişi ifade eden 0-2 yıl tecrübeli çalışanların payındaki gerileme durmuş, 2011 yılında bu grubun payı 1 puan artarak %8'e çıkmıştır.

Çalışanların İş Tecrübesi (Yıl)		
	2010	2011
0-2	7.1%	7.9%
3-5	12.0%	11.4%
6-10	19.6%	18.5%
11-15	27.8%	25.7%
16-20*	33.4%	22.2%
21-25		10.3%
26-30		2.9%
31+		1.1%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB
*2010 yılındaki veriler 15 yıl üzeri deneyime sahip çalışanları yansıtmaktadır.

Öte yandan, mevcut çalışanların tecrübesinin artmasıyla, 15 yıl üstü çalışanların payı da artmış, 2011 yıl sonu itibariyle %37'ye çıkmıştır. 2007 yılında bu oran %21 seviyesindeydi.

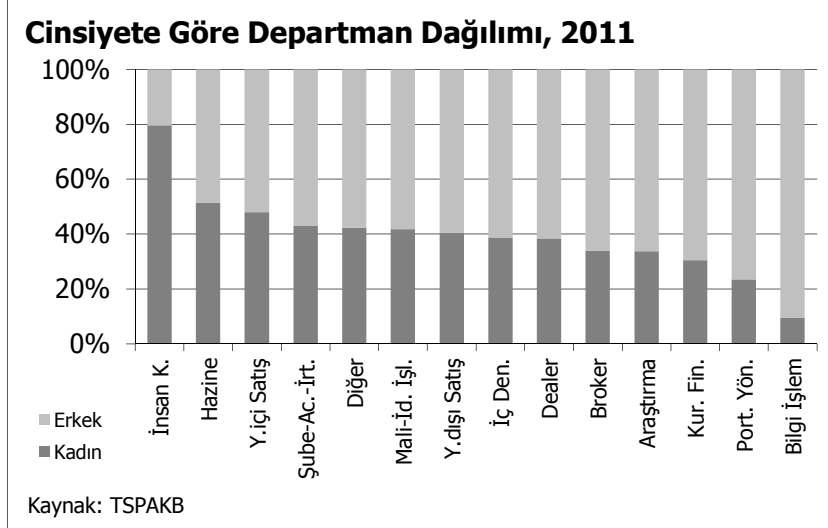
Çalışanların Cinsiyeti

2007 yılında toplam çalışanların %43'ünü oluşturan kadınların payı yıllar içinde gerilemiş, 2011 sonunda %40'a düşmüştür.

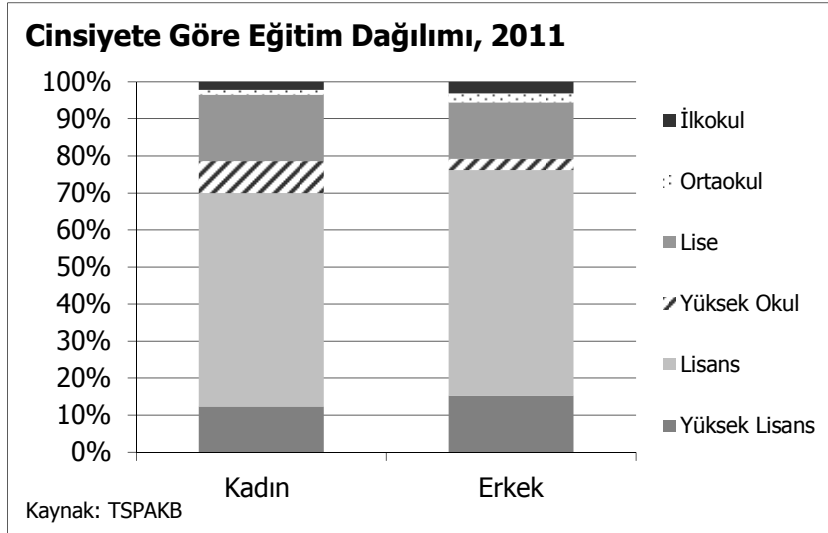
Cinsiyete göre departman dağılımı, kadınların en yoğun istihdam edildiği bölümün %80 ile insan kaynakları departmanı olduğunu göstermektedir. 2010 sonuna göre bu departmandaki kadın çalışanların payı 3 puan artmıştır. İnsan kaynakları departmanını %51 pay ile hazine bölümü, %48 ile yurtiçi satış departmanı takip etmiştir. Yurtdışı satış departmanında çalışanların ise %40'ı kadındır.

Departman bazındaki dağılımda en büyük değişim merkez dışı birimlerde yaşanmıştır. Acente, irtibat bürosu ve şubelerde çalışan kadınların payı bir önceki yıla göre 8 puan gerileyerek %43'e inmiştir. Bu durum, yeni açılan merkez dışı birimlerde erkeklerin daha fazla istihdam edilmesinin bir yansımasıdır. Broker ve dealer kadrolarında çalışanların ise %37'si kadındır.

İnsan kaynakları, en fazla kadın çalışanı olan bölümdür.

Araştırma, kurumsal finansman ve portföy yönetimi departmanlarındaki çalışan kadınların ağırlığı, karşılaştırılan dönemlerde 2'şer puan gerilemiştir. Araştırma bölümünde çalışanların üçte biri kadındır. Kurumsal finansman hizmeti veren sektör çalışanlarının %30'u kadınken, bu oran portföy yönetiminde %24'e gerilemektedir.

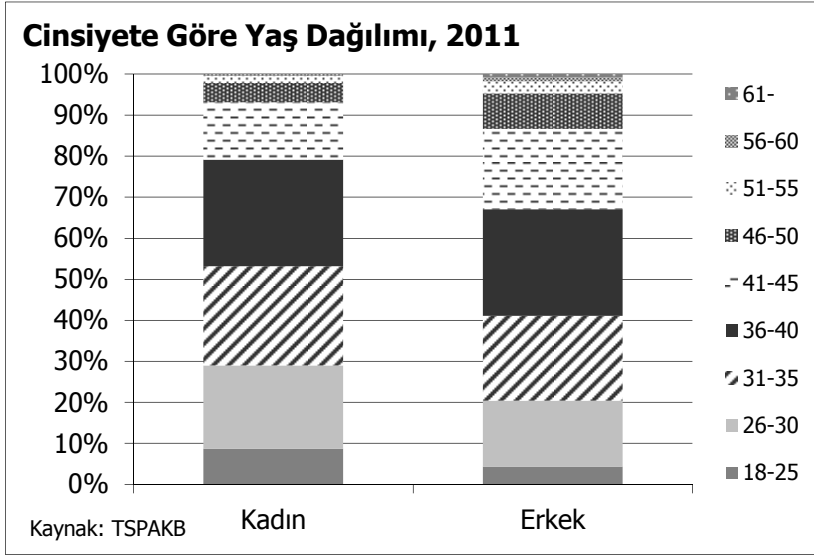
Yüksek lisans diplomasına sahip erkeklerin payı, kadınlara göre daha fazladır.

Cinsiyete göre eğitim dağılımına bakıldığında, her iki gruptaki çalışanların %79'unun yüksek okul ve üstü diplomaya sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, kadın çalışanlarda yüksek okul mezunlarının payı erkeklere göre daha fazlayken, erkek çalışanlarda yüksek lisans diplomasına sahip olanların payı kadınlara kıyasla daha yüksektir.

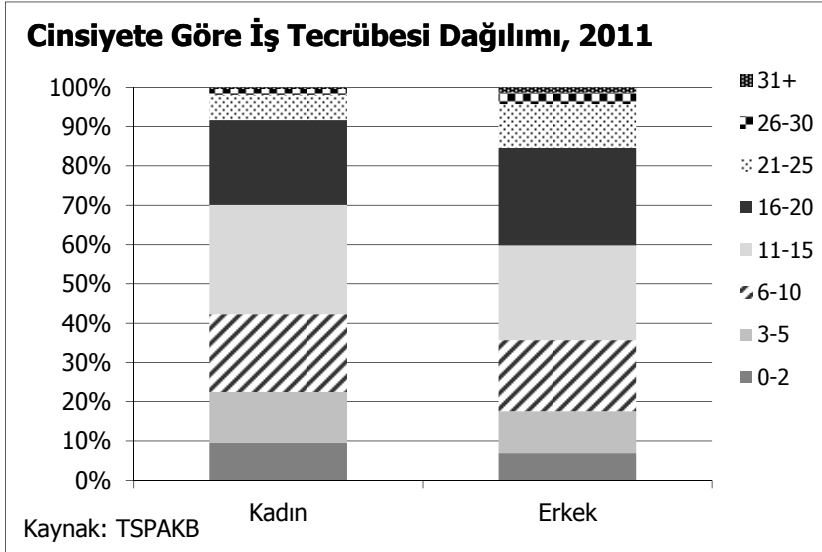
Yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımı, sektördeki kadınların yaş ortalamasının erkeklerden daha düşük olduğunu göstermektedir.

18-25 yaş arasındaki çalışanların %57'sini kadınlar oluşturmaktadır. Kadın çalışanların %53'ü, 35 yaş ve altı grupta

yer alırken, erkek çalışanlarda bu oran %41'e inmektedir. 50 yaş ve üstü çalışanların yer aldığı grupta kadınların oranı %24'e düşmektedir.

Cinsiyete göre iş tecrübesi dağılımları da, yukarıdaki verilere paralel olarak, iş tecrübesi arttıkça kadınların ağırlığının azaldığını göstermektedir.

Kadın çalışanların %42'si, erkeklerin %36'sı, 10 yıl ve altı deneyime sahiptir.

20 yıl üstü deneyime sahip çalışanların ise yalnızca dördte biri kadındır. Yaş ve iş tecrübesinin yönetim kademeleri ile doğru orantılı olduğu düşünülürse, üst kademelerde kadınların daha az temsil edildiği tahmin edilmektedir.